

були знайомі з ним за місцем проживання чи роботи, і лише близько 14 % до вчинення злочину не мали ніяких стосунків із злочинцем. Останні дані відносяться в основному до підпалів, учинених з метою приховування інших злочинів або з хуліганських мотивів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Статистична інформація за 2015-2020 роки. Офіс Генерального прокурора : веб-сайт. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/1stat>.
3. Криміналістика. Мультимедійний навчальний підручник. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/criminalistics/info/lec22.html>.
4. Криміналістика: підручн. для студ. вищ. навч. закл. [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид. перероб. і доп. ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
5. Єфімов М. М., Пиріг І. В. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень: підруч. Дніпро: Видавець Біла К. О. 2022. 271 с.

Полевик Катерина Олегівна,
судовий експерт сектору технічного
дослідження документів та обліку
Запорізького науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України

ЕКСПЕРТНІ ПОМИЛКИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДЕЯКИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Головною метою будь-якого висновку експерта є відображення інформації, яка недоступна безпосередньому чуттєвому сприйняттю слідчого, прокурора чи суду в експертному висновку. Так як ця інформація існує в прихованому вигляді, то пізнати її, виявити та витлумачити можна лише шляхом застосування спеціальних знань за допомогою спеціального суб'єкта – експерта.

Відповідно до ч.2 ст.84 Кримінального процесуального кодексу України, висновок експерта є одним із процесуальних джерел доказів у кримінальному судочинстві. Очевидно, що неграмотний, несправжній висновок експерта зачіпає конституційні права громадян, впливає на здійснення правосуддя, доказ винуватості чи невинуватості особи. За статистикою, щороку в експертній практиці експертні помилки становлять 0,5–1 % від усіх проведених експертиз.

Це в свою чергу призводить до цілого ряду негативних наслідків. Адже саме від істинності, внутрішньої несуперечності, точності, достовірності та якості всіх дій, а також оцінок та висновків експерта залежить доказова значимість експертного висновку.

Допущені експертом помилки в ході та результатах проведеного дослідження можуть зробити це джерело доказу недійсним.

В даний час є ряд робіт, в яких розкрито тематику природи експертних помилок та сутності даного терміну. Але перш ніж перейти до його аналізу, розглянемо та проаналізуємо, що ж необхідно розуміти під «помилкою». Під «помилкою» в українській мові слід розуміти неправильність у думках, у діях. Помилитись – це означає зробити або припуститися помилки, тобто, неправильно оцінити щось (кого-небудь), вчинити неправильно.

Часто експертні помилки приймають за завідомо неправдивий висновок. Із цього питання існує декілька точок зору, які можна звести до двох основних:

1. Експертна помилка – це результат сумлінної помилки, тобто коли експерт щиро вважає, що він діє та мислить логічно, безпомилково та правильно.

2. Завідомо неправдивий висновок – це дія завжди навмисна, спрямована на свідоме та цілеспрямоване ігнорування або замовчування при дослідженні суттєвих фактів та властивостей об'єкта експертизи. Це злочин проти правосуддя, за який настає кримінальна відповідальність за ст. 384 Кримінального кодексу України.

Таким чином, два цих визначення показують, що якщо ми говоримо про помилку експерта, то дуже важливо розуміти, що це не навмисна помилка, виходячи з цього за рамками поняття «помилки експерта» залишаються дії, які підлягають юридичній кваліфікації, тобто такі як дача завідомо неправдивого висновку, злочинна недбалість, халатність та інше.

Таким чином, розглянувши та проаналізувавши різні точки зору на сутність поняття «експертні помилки» можна зробити висновок про те, що у кінцевому вигляді експертні помилки – це результат сумлінної помилки, невірні судження, висновки або дії експерта під час встановлення фактичних даних у процесі дослідження об'єктів та оцінки результатів, а також порушення кримінально-процесуального закону, здатний призвести до невірного рішення, не забезпечуючи повноту, об'єктивність, і всебічність проведеного експертного дослідження [1, с. 76].

На основі аналізу експертної практики були розглянуті та проаналізовані експертні помилки, що найчастіше зустрічаються при проведенні техніко-криміналістичної експертизи документів та почеркознавчої експертизи.

Зазначимо, що експертні помилки за своєю природою неоднорідні та можуть бути розділені на три класи: процесуальні, гносеологічні та діяльні (операційні) [2, с.15].

Експертні помилки процесуального характеру полягають у порушенні експертом процесуального режиму та процедури проведення експертизи, вихід експерта за межі своєї компетенції, вираз експертної ініціативи у не передбачених законом формах,

обґрунтування висновків матеріалами справи, а не результатами дослідження та інше.

Гносеологічні експертні помилки зумовлені складністю процесу експертного пізнання, що будується з урахуванням певних правил, зокрема і законів логіки. У зв'язку з цим даний клас експертних помилок поділяється на: логічні та фактичні (предметні).

Логічні помилки полягають у некоректному застосуванні логічних прийомів та операцій, порушення ходу мислення, порушення законів тотожності, протиріччя, виключеного третього, достатньої основи. Прикладом цього виду помилок служить формулювання дослідницької частини у ймовірній формі, а в самих висновках у категоричній, що змушує засумніватися в обґрунтованості висновку експерта. Одним із прикладів порушення закону тотожності, коли відбувається підміна поняття в міркуваннях (вживання одного та того ж слова в різних значеннях або вкладання одного і того ж значення в різні слова), є помилкова термінологія при описі об'єктів та зразків, які надійшли на дослідження.

Помилки фактичні або предметні – це спотворене уявлення про відносини між предметами об'єктивного світу. Помилкою буде неправильне уявлення про предмет експертного дослідження, що ми встановлюємо, що маємо порівняти, по відношенню чого необхідно вирішувати питання [3, с.110].

Діяльні помилки – це помилки, які є наслідком здійснення експертом різних операцій та процедур з об'єктами дослідження. До таких помилок можна віднести: порушення послідовності процедур, несправність технічних приладів та пристроїв, порушення правил їх експлуатації та інше. Часто експерти в своїх експертних висновках вказують на використанні обладнання, але не конкретизують конкретні умови, за яких проводилося дослідження.

Таким чином, незважаючи на запропоновані вченими та практиками заходи щодо профілактики та усунення експертних помилок, вони є системними та повторюваними. Подальше дослідження природи експертних помилок дозволить системно підійти до проблеми вироблення комплексу заходів, спрямованих на забезпечення якості висновку експерта як одного з джерел доказів у кримінальному судочинстві.

Список використаних джерел

1. Копильченко Т.Ю. Сучасне уявлення про експертні помилки. *Правничий часопис Донецького університету*. 2008. № 2 С. 72–76.
2. Малярєнко В. Найпоширеніші помилки та порушення законів, які допускаються при провадженні дізнання і попереднього слідства. *Право України*. 2001. № 3. С. 15–20.
3. Пунько О. Характеристика та класифікація правозастосовчих помилок. *Право України*. 2003. № 8. С. 110–112.